

4 < האגף לייעוץ וקשרי ממשל

4 האגף לייעוץ וקשרי ממשל

על פי חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"א-1961, אחד מתפקידי האקדמיה הוא לייעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, ובתוך כך להגיש דוחות וסקירות בנושא מצב המדע והמחקר בישראל וכן לייעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה בנושאים שבעניינם נדרש ידע מדעי, או בנושאים הקשורים לפיתוח המדע בישראל. [האגף לייעוץ וקשרי ממשל באקדמיה](#), אשר הוקם ב-2023, מופקד על הובלת המיזמים של האקדמיה בתחום הייעוץ ועל הטיפול של קשרי האקדמיה עם גורמי הממשל. השנה פעלו במסגרת האגף שבע ועדות מומחים.

במסגרת עבודתן של ועדות אלה נערכו שני ימי עיון וובינר פתוחים לציבור, לצד עשרות מפגשי למידה, ישיבות של ועדות המומחים ופגישות פרטניות עם גורמי ממשל. בתקופה זו פורסמו שלושה דוחות וניירות עמדה וכן גרסאות מתוקצרות ומונגשות לניירות אלו. בחודש יולי 2026 נענתה האקדמיה לבקשת משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה לייעץ בניסוח הקול הקורא הלאומי לתמיכה במחקר יישומי, שבמסגרתו ניתן מימון למחקר יישומי בתחומי עדיפות לאומיים שנקבעים על ידי המועצה הלאומית למחקר ופיתוח אזורי (המולמו"פ) וכן מחקרים פורצי דרך בכל תחומי המדע.

לאחרונה, ועל רקע הניסיון מתקופת הפעילות הראשונה של האגף, הקימה האקדמיה ועדת היגוי ייעודית לתחום הייעוץ, אשר תהיה מופקדת בין היתר על גיבוש סדר היום של האקדמיה הלאומית בתחום הייעוץ, תקבע קווים מנחים ועקרונות לפעילויות הוועדות, לרבות שיתופי פעולה עם גורמים חיצוניים, ותסייע בבקרה על תוצרי הפעילויות.

השנה פעלו ועדות ייעוץ מטעם האקדמיה בתחומים האלה:

- < ועדת דוח מצב המדע בישראל
- < ועדת מפת דרכים למדע
- < ועדה בנושא עתיד השיטור והמשטרה בישראל – מה ניתן ללמוד מן המחקר?
- < ועדת ההיגוי להתמודדות עם משבר האקלים
- < ועדת ההיגוי למיפוי פגיעות לסיכוני אקלים
- < ועדת מומחים בנושא התמדה במסלולי מצוינות
- < הוועדה בנושא הערכת מצוינות אקדמית

4.1 < ועדת דוח מצב המדע

במסגרת התיקון לחוק האקדמיה משנת 2010 נקבעה החובה להגיש לממשלה ולכנסת דוח תלת-שנתי על מצב המדע בישראל.

השנה הושלמה העבודה על הדוח החמישי בסדרה, [דוח מצב המדע תשפ"ו/2025](#), אשר פורסם בדצמבר 2025. לפרסום הדוח קדמה עבודה מאומצת שארכה כשנתיים וחצי וכללה, בין היתר, עשרות פגישות עם נציגים ואנשי מפתח מהאקדמיה ומחוצה לה, סיורים ואיסוף מידע ונתונים ממקורות רבים ושונים. העבודה על הדוח נעשתה בוועדה בראשות חברת האקדמיה פרופ' עדי קמחי, ותחתיה פעלו שבע תת-וועדות:

- < תת-וועדה בנושא מדעי הרוח, בראשות חברת האקדמיה פרופ' שרה סטרומזה
 - < תת-וועדה בנושא מדעי החברה, בראשות חברת האקדמיה פרופ' נירה ליברמן
 - < תת-וועדה בנושא מדעי החיים, בראשות חבר האקדמיה פרופ' ינון בן-נריה
 - < תת-וועדה בנושא המדעים המדויקים, בראשות בוגרת האקדמיה הצעירה הישראלית פרופ' מיכל פלדמן מאוניברסיטת תל אביב
 - < תת-וועדה בנושא תשתיות מחקר, בראשות פרופ' גדי אייזנשטיין מהטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
 - < תת-וועדה בנושא בין-לאומיות, בראשות חבר האקדמיה פרופ' מרדכי (מוטי) שגב
 - < תת-וועדה מצומצמת בנושא השפעת המלחמה על המחקר (על רקע המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר), בראשות חברת האקדמיה פרופ' עדי קמחי.
- (לרשימת חברי הוועדות ראו להלן בפרק 12 "וועדות האקדמיה").

הדוח כלל שמונה פרקים ראשיים: פרק המציג תמונת מצב כמותית של מימון ותקצוב המחקר המדעי בארץ, של ההון האנושי ושל תפוקות המחקר, ארבעה פרקים תחומיים (מדעי הרוח, מדעי החברה, המדעים המדויקים ומדעי החיים והרפואה), שני פרקי רוחב (הפרק הבין-לאומי ופרק תשתיות מחקר) ופרק על השפעת המלחמה על המחקר.

עם הממצאים העיקריים שהוצגו בדוח נמנתה **הירידה המתמשכת בעשור האחרון בהשקעה הלאומית במו"פ אקדמי** לעומת מדינות ה-OECD – שבהן הייתה בתקופה זו עלייה בת 20%. הדוח התייחס גם לשיעור ההצלחה הגבוה של ישראל בזכייה במענקי ERC היוקרתיים של מועצת האיחוד האירופי בשנים 2015–2024, לעומת הירידה החריגה בשיעור הזכיות של ישראלים במענק ה-Starting בשנת 2025.

הדוח עסק **בהשפעות המלחמה על המחקר המדעי**, ובהן התרחבות החרם האקדמי, צמצום ניכר של הפעילות הבין-לאומית והאטה בעבודתן של קבוצות מחקר, ועמד על העובדה שהפגיעה הקשה ביותר היא בחוקרים ממדעי הרוח וממדעי החברה ובחברי סגל צעירים מכל התחומים.

מימין: חברת האקדמיה וי"ר ועדת דוח מצב המדע פרופ' עדי קמחי, נשיא המדינה מר יצחק הרצוג, נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ופרופ' מיכל פלדמן, יו"ר תת-הוועדה למדעים המדויקים בדוח. צילום: באדיבות בית הנשיא

עוד עסק הדוח בצורך להקים **מחשב-על ייעודי לצורכי האקדמיה**, שהוא תנאי הכרחי ליכולתה של ישראל להוביל חדשנות ולעמוד בחזית המחקר העולמי, וכן בצורך לנקוט מהלכים לחיזוק הממשק בין המחקר הבסיסי למשק, לחברה ולתעשייה, בכל תחומי המדע, ובתוך כך לחזק את המחקר היישומי. נושא נוסף שעלה כדורש חשיבה והעמקה נוספות הוא בחינה של המדדים המשמשים כיום להערכת מצוינות של חוקרים.

ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת דנה בדוח מצב המדע תשפ"ו/2025.

הדוח הוגש לנשיא המדינה בפגישה חגיגית בהשתתפות נשיא האקדמיה, יו"ר ועדת הדוח פרופ' קמחי ויו"ר תת-הוועדה בנושא מדעים מדויקים, בוגרת האקדמיה הצעירה פרופ' מיכל פלדמן. הדוח הוגש גם לשרת החדשנות, המדע והטכנולוגיה. הדוח נדון **בישיבה מיוחדת** בוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת, הוצג לציבור **בוובינר פתוח** לקהל הרחב וזכה להדים גם בעיתונות הכתובה. סמוך לפרסום הדוח יצאו שני פרסומים מלווים, **עיקרי הדוח** בעברית ו**תקציר מורחב של הדוח בשפה האנגלית**.

לאחר הוצאת הדוח הודיעה ות"ת על כוונתה להקים קרן חדשה למלגות מצוינות שיאפשרו לבוגרי תואר שלישי להשתלם במוסדות האקדמיים המובילים בעולם, כפי שהומלץ בפרק הבין-לאומיות בדוח, ועל כוונתה להקים קרן למחקר יישומי, גם זאת כפי שהוצע בדוח. כמו כן הודיע משרד האוצר על הקצאת 3.1 מיליארד ש"ח לצורך הקמת מחשב-על. ממצאי הדוח הם גם נקודת מוצא לפעילותה של ועדת מפת דרכים למדע (ראו להלן), וכן להקמתה של הוועדה בנושא הערכת מצוינות אקדמית.

לקריאת דוח מצב המדע תשפ"ו/2025 <

4.2 < ועדת מפת דרכים למדע הישראלי

על רקע ההתפתחויות בזירות המדע והטכנולוגיה, המגמות העולמיות בתחום ההשכלה הגבוהה והמחקר והאתגרים הייחודיים שעומדים בפני הקהילה המחקרית בארץ, הקימה האקדמיה ועדה לגיבוש "מפת דרכים למדע הישראלי", שתדון ביעדים אסטרטגיים למדע הישראלי ובדרכים לקידום יעדים אלה בטווח הבינוני-רחוק. ברקע הדברים עמדה תוכנית אב למדע הישראלי שגובשה באקדמיה הלאומית בשנות השמונים של המאה הקודמת, ובין היתר בעקבות זאת הוקמה הקרן הלאומית למדע.

הוועדה, בראשות משותפת של נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ופרופ' ברק מדינה מהאוניברסיטה העברית בירושלים, החלה את עבודתה בינואר 2026. הנושא הראשון והמרכזי שבו עסקה הוועדה השנה היה הקמתה של קרן למדע יישומי ומאפייניה. נושא זה הובא לפתחה של האקדמיה הלאומית על ידי ות"ת, שערכה בשנים האחרונות מחקר חלוץ (פיילוט) בנושא, ואף עלה בדוח מצב המדע תשפ"ו/2025. הוועדה בחנה את הצורך בהקמת קרן כזאת

ועדת מפת דרכים למדע הישראלי מתכנסת, ינואר 2026

ואפיינה עקרונות עיקריים לפעולתה הרצויה של הקרן. בנייר העמדה שפרסמה הוועדה בחודש מאי 2026 היא קראה להקים קרן למחקר יישומי שתהיה עצמאית בדומה לקרן הלאומית למדע, והדגישה שיש להקפיד שמימון המחקר היישומי לא יבוא על חשבון מימון המחקר הבסיסי. הוועדה המליצה שהקרן תתמוך במחקר יישומי גם בתחומי מדעי החברה והרוח ובמחקרים שאותם יציעו החוקרים עצמם (מחקר bottom-up). הוועדה ציינה שחשוב שפעילות הקרן לא תבוא במקום פעילותה של המדענית הראשית במשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה וקרן המחקרים של המשרד. נייר העמדה הועבר לות"ת ולקובעי מדיניות רלוונטיים נוספים.

לקריאת נייר העמדה <

4.3 < ועדת מומחים בנושא עתיד השיטור והמשטרה בישראל – מה ניתן ללמוד מן המחקר?

משטרת ישראל ניצבת בחזית ההתמודדות עם אתגרים לאומיים שונים, מהתמודדות עם איומי טרור, עם קונפליקטים פנימיים, עם פשיעה גוברת, בפרט בחברה הערבית, ועד מידה מועטה של אמון ציבורי. בשנים האחרונות, על רקע אתגרי המלחמה והתפתחויות פוליטיות ואחרות, מתחדדות שאלות שונות באשר לפעולתה של המשטרה, ועולה הצורך להתוות מודל עתידי לעבודתה. על רקע זה הקימה האקדמיה, באוגוסט 2025, ועדת מומחים רבת-תחומית בראשות משותפת של חבר האקדמיה פרופ' דיוויד וייסבורד ופרופ' באדי חסייסי מהאוניברסיטה העברית בירושלים, שתבחן מה ניתן ללמוד מן המחקר על האתגרים המגוונים שאיתם מתמודדת המשטרה. בוועדה חברים חוקרים מתחום הקרימינולוגיה, המשפטים, הסוציולוגיה, מדיניות ציבורית ועבודה סוציאלית, וכן בעלי תפקיד במשטרה בדימוס.

מימין: רנ"צ בדימוס רוני אלשיך; משמאל: פאנל בנושא יחסי קהילה-משטרה, בסימפוזיון אתגרי השיטור בישראל

בשנה זו קיימה הוועדה שלושה מפגשים בפורום מליאתה ועוד כ־15 מפגשים בתתי־ועדות שבהם מיקדה את הסוגיות שבהן תעסוק והחלה לבחון את המחקר הקיים. בחודש יוני קיימה הוועדה **סימפוזיון** פתוח לקהל שמטרתו הייתה לשמוע וללמוד מניסיונם של גורמים שונים על אתגרי המשטרה ועל מחקר עדכני בתחום. בסימפוזיון התארחו שני מפכ"לי משטרה בדימוס ששיתפו מניסיונם באשר לאתגרי המשטרה, ונדונו בו יחסי המשטרה עם קהילות אזרחיות שונות, בהשתתפות נציגים מהחברה האזרחית, ובפרט מהחברה הערבית, האתיופית והחרדית, והוצגו מחקרים עדכניים בתחום.

4.4 < ועדת ההיגוי להתמודדות עם משבר האקלים

ועדת המומחים הרב־תחומית שהקימה האקדמיה בשנת 2021 לצורך בחינת הנושא של משבר האקלים בישראל, בהובלתו של פרופ' דן יקיר ממכון ויצמן למדע, המשיכה את עבודתה זו השנה החמישית.

בחודש ינואר 2026 פנתה ועדת ההיגוי **בפנייה דחופה לשרה להגנת הסביבה ולשר החוץ** בעקבות דיונים שנערכו בממשלה על פרישתה של ישראל מהסכם פריז וממנגנוני שיתוף פעולה בין־לאומיים נוספים בתחום האקלים. ועדת ההיגוי הזהירה כי מהלך כזה עלול לפגוע במעמדה של ישראל מבחינה מדעית, מדינית וציבורית ולנתק אותה ממערכות ידע ומשיתופי פעולה חיוניים.

בחודש אפריל 2026 פרסמה הוועדה **נייר עמדה בנושא לכידת פחמן**, שבו קבעה כי התמודדות עם משבר האקלים מחייבת שילוב של הפחתת פליטות עם פיתוח שיטות לסילוק פחמן מן האטמוספירה. המסמך סקר את השיטות השונות הקיימות להסרת פחמן שכבר נמצא באטמוספירה, ובהן שיטות המבוססות על טכנולוגיה ושיטות "טבעיות", ובחן את התרומה האפשרית של ישראל, הן בהיבטי יישום מקומיים והן בפיתוח וייצוא של ידע וטכנולוגיות חדשניות.

הוועדה עמדה על כך שלישראל פוטנציאל רב לתרום לפיתוח ידע וטכנולוגיות בתחום זה, אך מימוש הפוטנציאל מחייב השקעה במחקר ובפיתוח, הקמת מרכזי מחקר בין־תחומיים, פיתוח אסדרה (רגולציה) ותמריצים כלכליים וחזוק שיתופי הפעולה בתחום. נייר העמדה פורסם והופץ לגורמים הממשלתיים הרלוונטיים, וכן הוצג ונדון במסגרת מושב מיוחד בוועידה השנתית לחברה וסביבה שקיימה האגודה לאקולוגיה ביולי 2026.

4.5 < ועדת ההיגוי למיפוי הפגיעות לסיכוני אקלים

ועדת ההיגוי מתכנסת, יוני 2026

ועדת ההיגוי למיפוי הפגיעות לסיכוני אקלים, בראשות פרופ' ערן פייטלסון מהאוניברסיטה העברית בירושלים, הוקמה בשנת 2023 במענה לבקשת המדענית הראשית דאז של המשרד להגנת הסביבה פרופ' נגה קרונפלד-שור. הוועדה המשיכה השנה את פעולתה והוסיפה ללוות את המשרד במאמציו להקים פורטל למיפוי הפגיעות לשינוי אקלים. הפורטל נועד לשמש כלי עבודה לקובעי מדיניות, ובעיקר לשלטון המקומי, לתכנון היערכות יעילה ולקביעת

סדרי עדיפויות מבוססי-נתונים. במסגרת עבודתה פועלת הוועדה לזהות אינדיקטורים מתאימים ומקורות נתונים מרחביים לצורך בניית אינדקסים למיפוי הפגיעות לסיכוני אקלים. הפגיעות לסיכוני אקלים מוגדרת כמפגש בין חשיפה לסיכון האקלימי לרגישות לסיכון וליכולת ההיערכות לקראת האירועים האקלימיים או ההתמודדות עימם.

בשנה זו התקדמה הוועדה בגיבוש אינדקסים לפגיעות חברתית-בריאותית ולפגיעות תשתיות מים ותחבורה לשרפות והצפות, בהגדרת אינדיקטורים לרגישות מערכות אקולוגיות יבשתיות ואקוויטיות, וקימה דיון ראשוני נרחב על פגיעות באזור החוף לעליית פני הים. בין היתר נבחנו היבטים הנוגעים לזמינות נתונים למיפוי. עבודת ועדת ההיגוי בנושא זה הוצגה גם במליאת כינוס האגודה הגאוגרפית הישראלית שהתקיים בדצמבר 2025. גרסה ראשונה של פורטל מיפוי הפגיעות של המשרד להגנת הסביבה עלתה לאוויר באוגוסט 2026.

4.6 < ועדת מומחים בנושא התמדה במסלולי מצוינות במתמטיקה ובמדעים

מפגש למידה של ועדת המומחים, מאי 2026

השנה כינסה האקדמיה ועדת מומחים בנושא התמדה במסלולי מצוינות במתמטיקה ובמדעים, במענה לפנייתה של קרן טראמפ, המקדמת מצוינות בחינוך המתמטי והמדעי בישראל. הוועדה מתמקדת בגורמים רגשיים, חברתיים וקוגניטיביים המשפיעים על התמדתם של תלמידים ותלמידות במסלולי מצוינות למדעים בבתי הספר העל-יסודיים. הוועדה, בראשות פרופ' אבישי הניק מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, כוללת שישה חוקרים מתחום החינוך, הוראת המדעים, פסיכולוגיה וסוציולוגיה.

במפגש למידה רחב שקיימה הוועדה במאי 2026 הוצגו מחקרים על מוטיבציה, בניית זהות והשתייכות חברתית, ונדונה סוגיית ההתמדה במדעים מזווית מבטם של אנשי שדה ופרקטיקה. במפגש נדונו גם היבטים סוציולוגיים ייחודיים הנוגעים לבחירה ולהתמדה במסלולי מצוינות של נערות ככלל ושל נערים ונערות בחברה הערבית. במפגש השתתפו חוקרים, פרקטיקנים בשדה ואנשי מדיניות.

פרופ' אבישי הניק ביום העיון בנושא התמדה במסלולי מצוינות במתמטיקה ובמדעים

ביוני 2026 קיימה הוועדה [יום עיון](#) שכלל מושבים שעסקו בהיבטים פסיכולוגיים, סוציולוגיים ופדגוגיים הרלוונטיים לסוגיית ההתמדה. ביום העיון הרצו עשרה מומחים והם הציגו ידע אקדמי מגוון לצד ידע יישומי בסוגיית ההתמדה. במהלך השנה נכתבה [סקירת מחקר](#) אשר משמשת חומר רקע לעבודת הוועדה.

4.7 < ועדה בנושא הערכת מצוינות אקדמית

בספטמבר 2025 הקימה האקדמיה ועדה בנושא הערכת מצוינות אקדמית בעקבות הביקורת שנשמעת על השימוש במדדים כמותניים כאמת מידה מרכזית להערכת מצוינות אקדמית, מה שגורם להטיות ולעיוותים. ביקורת זו רווחת בשיח האקדמי של התקופה האחרונה ובאה לידי ביטוי גם בדוח מצב המדע האחרון (ראו לעיל) וגם בדיוני האקדמיה הישראלית הצעירה. בראשות הוועדה עומדות במשותף חברת האקדמיה פרופ' שרה סטרומזה ופרופ' חגית מסרירון מאוניברסיטת תל אביב, וחברים בה חוקרות וחוקרים מובילים מתחומים וממוסדות מגוונים.

הנחת המוצא בעבודת הוועדה היא כי המונח "מצוינות אקדמית" ברמת הפרט מתייחס לרכיבים שונים בעבודה האקדמית, ובהם מחקר, הוראה ותרומה אחרת לעולם האקדמי או הציבורי. עם זאת מאחר שהמצוינות המחקרית היא תנאי יסוד למצוינות אקדמית, בשלב ראשון בחרה הוועדה להתרכז בה.

בפגישות הראשונות של הוועדה נדונו המאפיינים האוניברסליים של מצוינות מחקרית. בהמשך למפגשים אלה, ועל רקע ההבנה, שהלכה והתחדדה, שיש שונות בין-תחומית ניכרת, קיימה הוועדה סדרה של ארבעה מפגשים בפורומים דיסציפלינריים – מדעי הרוח, מדעי החברה, המדעים המדויקים ומדעי החיים. למפגשים אלה הוזמנו חוקרים בולטים בכל תחום, שנתבקשו להגדיר את המאפיינים הייחודיים של מצוינות מחקרית בכל תחום ואת הקשיים שבהערכתה. מפגש נוסף הוקדש לשאלת הקשרים המורכבים בין הערכת מצוינות בעת הנוכחית להתפתחות הטכנולוגית בכלל ולהתפתחות הבינה המלאכותית בפרט.